

Adatok az Észak-Vértes és a Gerecse (Komárom-Esztergom megye) százlábú (Chilopoda) faunájához

Dányi László – Korsós Zoltán

(Magyar Természettudományi Múzeum Állattára, Budapest)

A Gerecse és a Vértes északi részének területének százlábúiról meglehetősen keveset tudunk, a néhány korábban napvilágot látott közleményből az alábbi 10 százlábúfaj előfordulása ismert: *Cryptops parisi* (Brolemann 1920); *Lithobius crasipes* (L. Koch 1862.); *L. erythrocephalus* (C. L. Koch 1847.); *L. forficatus* (Linnaeus 1758.); *L. mutabilis* (L. Koch 1862.); *L. muticus* (C. L. Koch 1847.); *Clinopodes flavidus* (C. L. Koch 1847.); *Dignathodon microcephalum* (Lucas 1846.); *Henia illyrica* (Meinert 1870.); *Scendyla nemorensis* (C. L. Koch 1837.)

Újabb vizsgálataink során 15 fajt sikerült kimutatnunk, ebből 9 a terület faunájára új, így a területen jegyzett fajok száma 19-re emelkedett. Külön figyelmet érdemel a *Necrophloeophagus longicornis* (Leach 1815.), amely Magyarországon eddig csak a Gerecséből és a Vértes néhány más pontjáról ismert.

Anyag és módszer

Az állatokat egyeléssel és talajrostálással gyűjtötte Csorba G. (CsG), Gyurján I. (GyI), Kontschán J. (KJ), Korsós Z. (KZ), Merkl O. (MO).

A fajmeghatározást Andersson, Eason, Kaczmarek, Loksa és Matic² munkái alapján végeztük, 70%-os alkoholban konzerválva a Magyar Természettudományi Múzeum Állattárának Myriapoda Gyűjteményében kerültek elhelyezésre.

Eredmények

Lithobiomorpha, Lithobiidae

Lithobius aeruginosus (L. Koch 1882.): Közép- és délkelet-európai elterjedésű, általában kis egyedszámban előforduló faj. Adatai: *Bokod* 2001.05.01. KJ; *Tardosbánya*, Malom-völgy 1991.07.31. KZ;

Lithobius agilis (C. L. Koch 1847.): Széles európai elterjedésű faj, mely hazánk több területéről ismert. Adatai: *Majk* 2002.06.22. KJ;

---

¹ LOKSA 1947.; 1966.; 1977.

² ANDERSON 1979.; EASON 1964.; KACZMAREK 1979.; LOKSA 1955 és MATIC 1966.

Lithobius austriacus (Verhoeff 1937.): Ritka faj, melynek főleg a Dunántúlról ismertek magyarországi előfordulásai. Adatai: *Tardosbánya*, Gyenyiszka 1990.05.06. MO; Malom-völgy 1990.09.09. MO;

Lithobius crassipes (L. Koch 1862.): Általában nedvesebb erdőket kedvelő, egész Európában előforduló faj. Adatai: *Tardosbánya*, Gyenyiszka 1990.05.06. MO; *Oroszlány*, Mindszentpuszta 1990.07.07. MO; Som-hegy 2002.08.08. KJ;

Lithobius dentatus (C. L. Koch 1844.): Európa középső régiójában előforduló faj, melynek hazai elterjedése eddigi ismereteink szerint a Dunántúltra szorítkozik. A domb- és hegyvidéki zártabb erdőket kedvelő faj. Adatai: *Majk* 2002.08.08. KJ; *Várgesztes* 1992.04.12. KZ;

Lithobius erythrocephalus (C. L. Koch 1847.): Mindenféle élőhely típusban előfordul, hazánkban közönséges, egész Európában elterjedt faj. Adatai: *Bokod*, Által-ér 2001.04.24. KJ; *Majk* 2002.08.08. KJ; *Oroszlány*, Mindszentpuszta 1990.07.07. MO; *Tardosbánya*, Malom-völgy 1990.07.19. MO, 1990.09.09. MO, 1991.07.30. CsG; *Tatabánya*, Makk-erdő 1984.04.07. MO;

Lithobius forficatus (Linnaeus 1758.): Széles elterjedésű, a zavart, ill. urbanizált élőhelyeken is megtalálható faj. Adatai: *Lábatlan*, Pisznice 1990.04.14. MO; 1994.03.30. GyI; *Majk* 2001.03.06. KJ; *Süttő*, Kis-Gerecse 1995.08.28. MO; *Tardosbánya*, Bánya-hegy 1990.09.18. KZ, 1991.07.31. KZ; Malom-völgy 1990.05.06. MO, 1990.09.09. MO&KZ, 1991.07.30. CsG; *Tarján* 1991.07.31. KZ; *Várgesztes* 2002.08.08. KJ; *Vértestolna*, Pes-kő 1990.09.18. KZ;

Lithobius muticus (C. L. Koch 1847.): Hazai erdeink legközönségesebb, legnagyobb tömegben fellelhető százlábúja, mely a skandináv területek kivételével egész Európában elterjedt. Adatai: *Lábatlan*, Pisznice 1990.04.14. MO; *Majk* 2001.03.24. KJ; 2002.05.01. KJ, 2002.06.22. KJ; 2002.08.08. KJ; *Oroszlány*, Mindszentpuszta 1990.07.07. MO; Som-hegy 2002.04.09. KJ, 2002.06.22. KJ, 2002.08.08. KJ; *Tardosbánya*, Gyenyiszka 1990.05.06. MO; Malom-völgy 1991.07.30. CsG, 1991.07.31. KZ; *Tarján* 1991.07.31. KZ; *Várgesztes* 1992.04.12. KZ;

Eupolybothrus tridentinus (Fanzago 1874.): Hazánkban a Dunántúl néhány hegyvidékéről ismert, igen ritka, kelet-mediterrán faj. Adatai: *Majk* 2002.08.08. KJ;

Scolopendromorpha, Cryptopidae

Cryptops anomalans (Newport 1844.): Erdei élőhelyeket preferáló vak-szkolopendra faj melynek hazai előfordulásai egyelőre csak a Dunántúlról ismertek. Adatai: *Lábatlan*, Pisznice 1994.03.30. GyI;

Cryptops parisi (Brölemann 1920.): Az északi területek kivételével egész Európában elterjedt faj, mely Magyarországon eddig csak a Dunától nyugatra került elő. Adatai: *Majk* 2002.06.22. KJ; *Oroszlány*, Mindszentpuszta 1990.07.07. MO; *Tardosbánya*, Gyenyász 1990.05.06. MO; Malom-völgy 1990.09.09. MO;

Tatabánya, Makk-erdő 1984.04.07. MO; *Várgesztes* 2002.08.08. KJ; *Vértessomló* 2002.08.19. KJ;

Geophilomorpha, Geophilidae

Clinopodes flavidus (C. L. Koch 1847.): Közép- és kelet-európai elterjedésű faj, melynek ázsiai előfordulásai is ismertek. Adatai: *Lábatlan*, Pisznice 1994.03.30. Gyl; *Tardosbánya*, Bánya-hegy 1991.07.11. KZ;

Strigamia acuminata (Leach 1814.): Széles európai elterjedésű faj, hazánk több pontjáról ismert. Adatai: *Agostyán* 2001.10.09. KJ; *Tardosbánya*, Malom-völgy 1991.07.30. CsG, 1990.09.09. MO;

Henia illyrica (Meinert 1870.): Melegkedvelő faj, mely a Földközi-tenger mellékén fordul elő, azonban hazánkban is sokfelé előkerült. Adatai: *Lábatlan*, Pisznice 1994.03.30. Gyl; *Oroszlány*, Som-hegy 2002.06.22. KJ; 2002.08.08. KJ; *Tatabánya*, Makk-erdő 1984.04.07. MO; *Vértestolna*, Pes-kő 1990.09.18. MO;

Necrophloeophagus longicornis (Leach 1815.): Egész Európában és Észak-Afrikában is ismert faj, mely hazánkból eddig csak a Gerecse és a Vértes területéről került elő. Adatai: *Tardosbánya*, Bánya-hegy 1990.09.18. MO; Malom-völgy 1991.07.31. KZ;

A fauna értékelése

A Gerecse és az Észak-Vértes területén eddig megtalált százlábúfajok az ország egyéb középhegységi tájaihoz hasonló fajösszetételt mutatnak, néhány, az Északi-Középhegységből jellemzően hiányzó mediterrán, ill. nyugat-európai fajjal színezve (pl. az *Eupolybothrus tridentinus*). A legnagyobb egyedszámban és a legtöbb helyen a *Lithobius muticus* és a *L. forficatus* fordult elő, melyek hazánk egészére nézve is a leggyakoribb fajok. A részletesebb állatföldrajzi értékeléshez a csoport országos kutatásának további előrehaladása, illetve egy átfogó európai áttekintő munka elkészítése lenne szükséges. A további kutatások során a területről újabb fajok előkerülése is várható, ill. az egyes fajok újabb lelőhelyekről való ismertté válására számíthatunk, különösen a Gerecsében.

Irodalom

ANDERSSON 1979

Andersson, G.: Taxonomical studies on the post-embryonic development in *Lithobius*, with a brief comparison with *Lamyctes* (Chilopoda: Lithobiomorpha). Dissertation. University of Göteborg 1979.

EASON 1964

Eason, E. H.: Centipedes of the British Isles. F. Warne and comp. London-New-York 1964.

KACZMAREK 1979

Kaczmarek, J.: Centipedes (Chilopoda) of Poland. Uniw. A. Mickiewicza. Poznan 1979.

LOKSA 1947

Loksa, I.: Beiträge zur Kenntnis der Steinläufer-, Lithobiiden-Fauna des Karpatenbeckens I. *Fragm. Faun. Hung.* 10 (1947) 73-85.

LOKSA 1955

Loksa, I.: Über die Lithibiiden des Faunagebietes des Karpatenbeckens. *Acta zool. Acad. Sci. Hung.* 1 (1955) 331-349.

LOKSA 1966

Loksa, I.: Die bodenzöologische Verhältnisse der Flaumeichen-Buschwalder Südostmitteleuropas. Bp. 1966.

LOKSA 1977

Loksa, I.: On the Isopoda, Diplopoda and Chilopoda populations of two oak forest study areas. *MTA Biol. Oszt. Közl.* 20 (1977) 207-211.

MATIC 1966

Matic, Z. (1966): Chilopoda, Anamorpha. *Fauna Rep. Soc. Romania, Vol.VI., Fasc.1., Academia R.S.R. Bucuresti* 1966.